

Stevns Kommune
Rådhuspladsen 4
4660 Store Heddinge
Indsendt til mail: grundvand@stevns.dk

Sorø d. 16. september 2025

VKST's høringssvar vedr. Stevns Kommunes forslag til indsatsplan

Indledning

Indledningsvis vil VKST gerne takke Stevns Kommune for inddragelse i Grundvandsrådet, og anerkende Stevns kommunes grundige og meget saglige arbejde i forbindelse med udarbejdelsen af forslag til indsatsplanen for Stevns Kommune.

Specifikke bemærkninger til forslag til indsatsplan

Afsnit 3.3 - Retningslinjer

Tekstforslag i indsatsplanen:

- *Hvis pesticidindholdet overstiger 50 % af kravværdi til drikkevand, i områder der ikke allerede er forurenet over kravværdi til drikkevand, skal der foretages foranstaltninger til at vende tendensen.*

Det anføres i indsatsplanen, at der skal iværksættes foranstaltninger, hvis pesticidindholdet overstiger 50 % af kravværdien til drikkevand, i områder hvor der ikke allerede er overskridelser. Denne formulering giver anledning til flere bemærkninger:

Ifølge gældende lovgivning er kravværdien for pesticider i drikkevand fastsat til 0,1 µg/l (enkeltstof) og 0,5 µg/l (sum). Det er udtrykkeligt lovligt og accepteret, at der forekommer pesticidrester under disse værdier. Vandforsyningsloven og miljølovgivningen fastlægger ikke en retlig forpligtelse til at reagere ved halvdelen af grænseværdien. At anvende en 50 %-grænse i indsatsplanen kan derfor risikere at gå videre, end lovgivningen tilsiger, og skabe usikkerhed om, hvor grænsen mellem lovligt og ulovligt faktisk ligger. Eventuelle indgreb overfor lodsejere bør ske på et klart, lovfastsat grundlag. Når der fastsættes skærpede tærskelværdier i indsatsplaner uden hjemmel i lov, kan det give anledning til proportionalitetsproblemer og spørgsmål om retsbeskyttelse.

Det er ubestrideligt vigtigt at forebygge forurening, men en fastsættelse af 50 % som "handlingsværdi" for pesticider med en meget lille kravværdi kan fremstå vilkårlig, da pesticidernes opførsel i jord og grundvand varierer betydeligt. En mere fagligt funderet tilgang kunne være at anvende trendanalyser (fx om koncentrationen er stigende eller faldende over tid). Eller stofspecifik risikovurdering, da nogle pesticider er meget mobile og nedbrydningsresistente, mens andre hurtigt forsvinder. Derved undgår man, at ressourcer bruges på indsatser, hvor risikoen er minimal, alene fordi et fund har overskredet 0,05 µg/l (eller 0,000.000.05 gram pr liter).

Fulbyvej 15
4180 Sorø

Agrovej 1
4800 Nykøbing F.

Tlf. 7027 9000
CVR: 3112 3992
www.vkst.dk

Det anbefales, at indsatsplanen præciserer, at 50 %-tærsklen alene udgør et varslingsniveau og ikke en selvstændig juridisk grænseværdi. Alternativt bør indsatsplanen i stedet lægge vægt på trendanalyser og risikobaserede kriterier frem for en fast, generel procentregel.

Tekstforslag i indsatsplanen:

- *Der må ikke opbevares, udbringes eller håndteres pesticider i boringsnære beskyttelsesområder (BNBO).*

Vandforsyningsloven (§ 24) giver hjemmel til at forbyde eller indskrænke aktiviteter i BNBO, hvis de udgør en risiko for forurening. Der er ingen automatisk, generel lovregel, der siger, at "opbevaring/håndtering af pesticider er forbudt i BNBO". Staten har i den nationale BNBO-indsats lagt hovedvægten på udbringning af pesticider, fordi det er den største risiko. Men i vejledninger til kommunerne nævnes også opbevaring og håndtering som mulige risikokilder som kan inddrages.

Vandforsyningslovens § 24, stk. 4 siger klart, at lodsejeren har krav på fuldstændig erstatning for tab, der følger af påbud eller forbud inden for BNBO. Erstatningspligten gælder uanset typen af restriktion: udbringning, opbevaring, håndtering, gødning, oplag af olie osv.

Det betyder, at hvis kommunen/vandværket indfører forbud mod opbevaring og håndtering, bør der også redegøres for, at lodsejeren har krav på erstatning for de begrænsninger, det indebærer. Erstatningen knytter sig ikke kun til markdriften (udbringning), men også til tab af anvendelsesmuligheder for bygninger, faciliteter og driftspraksis mv.

Afsnit 3.8 - Sløjfning af ubenyttede boringer og brønde

Det er indsatsplanens målsætning at brønde og boringer ikke skal fungere som transportveje for overfladevand til grundvandsmagasinerne. VKST støtter denne målsætning og opfordrer kommunen til at oplyse og orientere om, at der findes en pulje ("Drikkevandsfonden") som giver private lodsejere, vandforsyninger, vandsamarbejder og kommuner mulighed for at søge tilskud til at sløjfe ubenyttede brønde/boringer. Puljen dækker udgifter op til det ovennævnte beløb (ca. 15.000 kr. pr. brønd/boring) for korrekt sløjfning. Der afsættes 92,0 mio. kr. i 2026 og 98,0 mio. kr. i 2027 til en forlængelse af Drikkevandsfondens tilskudspuljer. Heraf afsættes 4 mio. kr. årligt i 2026-2027 til tilskud til sløjfning af brønde og boringer,

Afsnit 3.10 - Affald til jordbrugsformål

Tekstforslag i indsatsplanen:

- *Indenfor BNBO vil der som udgangspunkt ikke tillades udbringning af slam, spildevandsslam, slam fra biogas eller affald. Det skal vurderes i den enkelte sag, om der skal nedlægges forbud mod udbringning af spildevandsslam og andet affald til jordbrugsformål, jf. § 28 stk. 2 i slambekendtgørelsen. Forbuddet gives i medfør af miljøbeskyttelseslovens § 24 på baggrund af risikovurderingen.*

Det anføres i indsatsplanen, at der som udgangspunkt ikke gives tilladelse til udbringning af slam eller affaldsprodukter indenfor BNBO.

Affald til jord-bekendtgørelsen og Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen er to væsentlige bekendtgørelser som regulerer anvendelsen af affaldsprodukter og gødningsprodukter til jordbrugsformål.

Ifølge Miljøstyrelsens hjemmeside er anvendelse af spildevandsslam til landbrugsjord reguleret i bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål (affald til jord-bekendtgørelsen). EU's slamdirektiv er implementeret i affald til jord-bekendtgørelsen. Med bekendtgørelsen reguleres, hvilke affaldstyper, der kan anvendes til jordbrugsformål. I bekendtgørelsen stilles skrappe krav til kvaliteten af affaldet, herunder spildevandsslammet, med hensyn til såvel indholdet af tungmetaller og udvalgte miljøfremmede stoffer, samt hygiejniske og behandlingsmæssige krav.

Bekendtgørelsen omfatter affald fra husholdninger, institutioner og virksomheder, herunder biologisk behandlet affald, processpildevand og spildevandsslam, i det omfang affaldet påtænkes anvendt til jordbrugsformål.

Ifølge Miljøstyrelsen sikrer krav i affald til jord-bekendtgørelsen, at spildevandsslam kan anvendes til jordbrugsformål uden skadelige virkninger på miljøet, mennesker, planter og dyr, herunder også i områder med særlige drikkevandsinteresser.

Efter delingen af Miljø- og Fødevareministeriet har Fødevareministeriet ansvaret for reglerne om anvendelse af bl.a. gødning til jordbrugsformål. Regler herom fremgår af Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen. Gødningsanvendelsesbekendtgørelsen fastsætter regler om at anvende gødning i jordbruget på en måde, så jord, vandløb, søer, havområder, herunder kystvande, og grundvandet beskyttes mod forurening.

Jævnfør Landbrugsstyrelsen sikrer overholdelsen af de generelle regler, at udbragt gødning ikke har væsentlige virkninger på miljøet.

Som det fremgår af Miljøstyrelsen og Landbrugsstyrelsen sikrer den generelle lovgivning, at affaldsprodukter og gødningsprodukter kan anvendes til jordbrugsformål uden skadelige virkninger på miljøet, mennesker, planter og dyr, herunder også i områder med særlige drikkevandsinteresser. Et forbud/påbud kræver således, at der fagligt er dokumenteret et reelt problem med den regelrette anvendelse.

VKST har svært ved at se, at kommunen fagligt kan dokumentere et reelt problem med den regelrette anvendelse af f.eks. afgasset biomasse, hvis biomassen opfylder bekendtgørelses betingelser til udbringning – også i BNBO. Der vil ligeledes kunne opstå et erstatningsretligt spørgsmål i forbindelse med et eventuelt forbud.

Afsnit 8 - Finansiering af indsatser

I tabel 8.1 er angivet et estimeret prisoverslag for at indgå dyrkningsaftaler på landbrugsarealer. Hvis der i den forbindelse menes aftaler om pesticidfri drift er estimeret for omkostningen fastsat alt for lavt.

I forbindelse med påbudssager for pesticidfri drift i andre kommuner, viser erfaringerne tydeligt, hvilket erstatningsniveau der må forventes i forbindelse med praksis fra taksations- og overtaksationskommissionerne.

- **Beder-sagen (Aarhus Kommune):** Overtaksationskommissionen fastsatte erstatningen til ca. **110.000 kr./ha.**
- **Egedal-sagen:** Erstatningen blev forhøjet fra kommunens tilbud på 40–55.000 kr./ha til **100.000 kr./ha.** I Overtaksationskommissionen.

- **Sønderborg-sagen (BNBO):** Overtaksationskommissionen tilkendte lodsejerne erstatning på niveau med de ovenstående sager, dvs. omkring **100.000 kr./ha**.

Disse afgørelser viser en klar tendens: Når der indføres forbud mod pesticidanvendelse, anerkender kommissionerne, at værdiforringelsen er væsentlig og skal kompenseres tilsvarende. Vi opfordrer derfor Stevns Kommune til i indsatsplanen at tage højde for dette erstatningsniveau.

Udgangspunktet for erstatningsniveauet i de tre nævnte afgørelser var en handelsværdi på mellem 150.000 til 180.000 kr./ha. Jordpriserne er væsentligt højere på Stevns og stigende, hvilket vil medføre endnu højere erstatningsniveauer end fastlagt i de tre afgørelser i Overtaksationskommissionen for landbrugsarealer i Stevns.

VKST mener, at Stevns Kommune i forbindelse med fastsættelse af erstatningsniveauer skal tage udgangspunkt i praksis fremfor teoretiske satser fremsat i andre kommuners indsatsplaner som ikke afspejler retspraksis.

Bilag 2 - Prioritering af områder for etablering af skov og beskyttet natur til grundvandsbeskyttelse

Stevns kommune har fået udarbejdet en multiparameter GIS-analyse, som anføres kan bruges til at vurdere, hvor skovrejsning og etablering af beskyttet natur vil have den største effekt for grundvandets beskyttelse. Vurderingen kombinerer geografisk information om, hvor grundvandet bliver dannet, geologisk sårbarhed, grundvandskvalitet, eksisterende beskyttelse og arealanvendelsen. Resultatet er en arealmæssig rangering af tiltagenes grundvandsbeskyttende effekt, fra ingen effekt til den højeste effekt. Analysen anvendes til vurdering af, hvor det primære magasin, kalkmagasinet, er sårbart overfor udvaskning af forurening fra overfladen, især med hensyn til udvaskning af pesticider og nitrat.

For nitrat har staten udpeget og kortlagt nitratfølsomme områder. Til trods for adskillige forskningsprojekter har staten for pesticider ikke kunne udarbejde en vejledning til kortlægning af pesticidfølsomme landbrugsarealer på lerjorde.

De nyeste forskningsresultater^{1;2} konkluderer, at sårbarheden på lerjorder varierer enormt på meget lille skala (markskala), og at vi på nuværende tidspunkt ikke har metoder eller datagrundlag til at opskalere den viden til kortlægning på oplands- eller kommuneskala. Kort sagt: Man kan ikke med sikkerhed udpege pesticidfølsomme områder i lerjordslandskaber på baggrund af de nuværende værktøjer.

Med en forenklet multiparameter GIS-analyse skal kommunen passe på at udpege områder som pesticidfølsomme på et for usikkert fagligt grundlag (GIS-analyse), hvilket kan føre til konflikter med lodsejere og eventuelle fremtidige unødvendige restriktioner. Når det er sagt bakker VKST op om at indvinding af grundvand fremover sker via områder, der er natur eller hvor der er skov. Stevns Kommune bør derfor i samarbejde med vandværkerne udarbejde en indvindingsstrategiplan, der peger på nye borer på arealer udenfor landbrugsarealer dvs. i natur og skovområder. I den

¹ PESTPORE2, Ancient Root Macropores and Fractures in Glacial till and Their Contribution to Pesticide Vulnerability og Groundwater in Low and High-ground agricultural landscape, pesticide Research no. 207, Miljøstyrelsen, februar 2022

² CLAYFRAC, Mapping groundwater vulnerability to pesticide contamination through fractured clays, Pesticide Research no. 206, Miljøstyrelsen, januar 2022

forbindelse bliver arbejdet i den grønne Trepert centralt i forbindelse med placering af nye naturområder herunder skov til beskyttelse af grundvandet.

VKST vil gerne understrege, at vi står til rådighed for en videre drøftelse af, hvordan indsatsplaner i Stevns kommune kan udarbejdes og drøfte hvilke konsekvenser indsatsplaner kan have for landbruget.

Med venlig hilsen

Bo Simonsen

VKST's repræsentant i Grundvandsrådet

Torben Hansen

Formand i VKST